

מה היו יחסיו האמיתיים עם יאסר ערפאת - האם פעל על פי הוראות או על דעת עצמו - מה היו תוכניות הסודיות לעתיד, ובמה עסק בשבועות האחרונים בחייו, אחרי העימות הגדול במושב

המועצה הלאומית הפלסטינית באלג'יר נשיקה ובנינה

מך רב לפני שנפגשתי אישית עם רבים מן המנהיגים המרכזיים של אש"ף, התפרסם אזצלם בזכות הלצה שזכתה בכינוי "בדיחת אבנרי". ספרתי אותה פעם לעיצאם סרטאוי, והוא מיהר להפיצה בכל הזדמנות, כי יש בה מוסר-השכל, שהיה קרוב מאוד לליבו.

כדי להביא גאולה לעולם, עלי להודות כי לא אני המצאתי אותה. שמעתי אותה מפי עזר וייצמן, שהשתמש בה כדי להביע את דעתו על המשא-המתן המתמשך עם מצריים, אחרי ביקור אנוור אל-סאדאת בישראל. אני מניח שוייצמן עצמו ירש אותה מחיל האוויר הבריטי.

הבדיחה היא גסה מאוד, ואני ספרתי את המהדורה המקורית. אחזור עליה כאן במהדורה מסוהרת ומשופצת, שלא תרגיז את ידידותי הפמיניסטיות:

גברת בריטית אחת באה לתחנת-הרכבת. היא נוכחה לדעת כי הקדימה בעשר דקות, ולכן החליטה לנצל את הזמן כדי להישקל. כרציף עמדו מאזניים, מן הסוג המקובל באנגליה, המוסרים את המישקל בתוספת פסוק המגיד את עתידות הנשקל. הגברת שמה את המטבע במאזניים, וקיבלה כרטיס: "מישקלך 53 ק"ג. ותוך חמש דקות את עומדת לקבל נשיקה!"

הגברת התכסדה וצמח על פלישה זו לתחומה הפרטי, ומיהרה להתלונן באוזני מנהל-התחנה. בדרך נתקלה בידיד, שלא ראתה אותו מזה שנים רבות. השניים החלו משוחחים, האיש משך אותה לפינה אפלה, ושם — נישק אותה.

"מזור", אמרה הגברת לעצמה, "איך יכלה המכונה לדעת? צריכים לנסות עוד פעם!"

שוב שמה מטבע במאזניים, ויצא כרטיס: "מישקלך 53 ק"ג. ותוך חמש דקות את עומדת לקבל בעיטה!"

הפעם ועמה עוד יותר ורצה שוב למנהל-התחנה להתלונן. בדרך נתקלה בסבל, שבעט בה בסעוטה.

"זה מדהים! איך ניחשה המכונה את זה? צריכים לנסות שוב!" אמרה לעצמה הגברת.

היא שמה בשלישית מטבע במכונה, וקיבלה כרטיס: "מישקלך עדיין 53 ק"ג, ובין נשיקה ובעיטה החמצת את הרכבת!"

לא במיקרה הרבה סרטאוי לספר לעמיתיו — בשמי — את הבדיחה הזאת. כי בכל מגענו, מילא גורם-הזמן תפקיד חשוב.

אני זוכר אף פגישה אחת בין ישראלים ופלסטינים — ואני השתתפתי כבר במאות

פסק-דין מוות
על שער ביטאנו של ג'ורג' חבש, אליהדף ("המטרה") הופיעו שתי קוביות שנשארו את דיוקניהם של סרטאוי (משמאל), רשאד אל-שווא מעזה ואליאס פריג' מבית-לחם. הכותרת שעל השער: "קוביות במישחק הכניעה". זה היה למעשה פסק-דין מוות מטעם "החזית העממית".

של הבדיחה) השתלטה גם עלי, ודחפה אותו קדימה, הרבה לפני המחנה הכללי. שותפים לי בתחושה זו ראשי הציבור בשטחים הכבושים. אנשים כמו אליאס פריג' בבית-לחם ורשאד אל-שווא בעזה דיברו על כך בגלוי.

לא במיקרה כרכו אנשי חזית-הסירוב את שלושת השמות האלה ביחד, והדביקו לבקליהם את התואר של "סופני האוייב".

כתב ידו של ערפאת

פני שנתיים פירסם הביטאון הרישמי של פת"ח, פלסטין אלת'וורה ("פלסטין — המהפכה"). היו בו סימנים ברורים של עריכה: קטעים מסויימים נמחקו, פה ושם נוספו כמה מילים, בראש המאמר היה רשום, באותו כתב-היד: "מוהים (חשוב)! לפרסם במלואו!"

כעבור כמה ימים הייתי במישרדו בפאריס. בסודי-סודות הוא הראה לי את כתב-היד של המאמר. היו בו סימנים ברורים של עריכה: קטעים מסויימים נמחקו, פה ושם נוספו כמה מילים, בראש המאמר היה רשום, באותו כתב-היד: "מוהים (חשוב)! לפרסם במלואו!"

"מי כתב את זה?" שאלתי.

"זהו כתב-ידו של אבו-עמאר!" ציין סרטאוי. אבו-עמאר הוא הכינוי של יאסר ערפאת, המקובל בין אנשיו.

בפעם אחרת ישב מתי פלד במישרדו של סרטאוי, כאשר צילצל הטלפון. בצד השני של הקו היה ערפאת עצמו — בביירות. הוא סיפר לסרטאוי כי שרותי-הביון של פת"ח גילו שחוליית-רצח יצאה לפאריס כדי לרצוח אותו. "אנחנו שולחים חוליה משלנו כדי לחסו את ההגנה עליך", סיכם ערפאת.

פעמים רבות במשך השנים אמרו לנו אנשים טובים: "בסדר, השתכנענו שסרטאוי בסדר. הוא באמת רוצה בשלום. אבל מגיין לנו שאינו איש בודד? מי עומד אחריו?"

אותה הטענה הועלתה בפי הצבועים בנוסח ציני יותר: "אז יש לכם סרטאוי אחד. זהו אדם שולי לגמרי. אף אחד באש"ף לא תומך בו!"

על כל הטענות האלה לא יכולנו לענות — כי נאלצנו לשמור בסוד (חוץ מאשר בחוג המצומצם ביותר, ולפעמים גם שם) את העובדות שהיו ידועות לנו.

ידענו שסרטאוי אינו פועל לבדו, אלא בשליחותו ועל דעתו של מחנה גדול בצמרת אש"ף. אך לא יכולנו להביא שום תימוכין ישירים לכך, אלא רק עובדות שהצביעו על כך בעקיפין — כמו עצם פירסומו של אותו מאמר ב"אדית'וורה".

מה היה טיב היחסים בין סרטאוי ובין ערפאת? במה היו תמימי-דיעים, ובמה היו

ואת אורי אבנרי

— שבה לא התגלה פער בתפיסתי-הזמן. בכל הפגישות היו הישראלים (ואני ביניהם) לוחצים לפעולה מהירה יותר, רחבה יותר, דרמאטית יותר. ובכל הפגישות היו הפלסטינים (ולא חשוב מי היו) מטיפים לסבלנות.

"אנחנו עוסקים כאן בתהליכים היסטוריים!" אמר לי פעיד חמאמי עוד בפגישה הראשונה לפני תשע שנים, וחוזרים על כך עמיתיו וממשיכיו עד היום, "זה תהליך הנוגע להתפתחות התודעה של עמים שלמים. אי-אפשר לכפות את הקצב על תהליכים כאלה. יש להם קצב משלהם."

לא פעם עלה על דעתי, במהלך המגעים, כי יש כאן בעייה תרבותית-פילוסופית יסודית. על-פי ההגיון, דוחק זמנם של הפלסטינים יותר מאשר זמנם של הישראלים, שהרי ישראל שילטת בשטחים הכבושים וקובעת בהם "עובדות בשטח". אך יש כאן הבדל תרבותי עמוק: אנו, הישראלים, ירשנו מאבותינו היהודיים גישה עצבנית לזמן. אין לנו סבלנות. אנחנו עם דינאמי. ואילו הפלסטינים, כמו כל העמים הערביים, רואים את הזמן כטוחים אחרים. ארוכים הרבה יותר.

גם סרטאוי היה כך, אבל במהלך מגעיו השתנתה תחושת-הזמן שלו באופן קיצוני. הוא החל חש, כמונו, את החשיבות המכרעת שבפעולה מהירה. הרעיון כי, בין נשיקה ובעיטה אנחנו מחמיצים את הרכבת!" (ובצורה הרבה יותר בוטה, במהדורה המקורית